

RAZILAŞDIRILMIŞDIR:

Azərbaycan Respublikası
Maliyyə Nazirliyinin
Dövlət Sığorta Nəzarəti
Xidmətinin əsas fəsini
müvəqqəti icra edən

«24» Noyabr 2009-cu il

TƏSDİQ EDİRƏM:

“Paşa Sığorta”
Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin
İdarə Heyətinin Sədri

«30» sentyabr 2009-cu il

Kənd təsərrüfatı bitkilərinin sığortası Qaydaları

Ümumi anlayışlar

Əgər qaydaların məzmununda başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, bu Qaydalarda istifadə olunan termin və ifadələr aşağıdakı mənaları daşıyır:

Sığortalı - sığorta haqqı ödəyən, sığorta obyektinin sığorta etdirilməsində sığorta marağı olan sığorta müqaviləsinin tərəfi.

Sığortaçı - sığorta fəaliyyətini həyata keçirmək üçün müvafiq lisenziyaya malik olan, sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan sığorta hadisəsi baş verdiyi haldə qanunvericiliklə və ya müqavilə ilə müəyyən olmuş qaydada sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşıyan sığorta müqaviləsinin tərəfi olan yerli hüquqi şəxs;

Faydalanan şəxslər - sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığorta ödənişini almaq hüququ olan şəxs;

Aktuari - qanunvericiliyə uyğun olaraq iqtisadi-riyazi hesablamalar aparmaqla sığorta haqlarının hesablanmasıının əsaslarını müəyyən edən, həmçinin sığorta ehtiyatlarını hesablayan mütəxəssis;

Sığorta hadisəsi - qanunvericiliyə və ya sığorta müqaviləsinə görə sığorta ödənişinin sığortalıya və ya digər faydalanan şəxslərə ödənilməsi üçün əsas olan, sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən hadisə və ya yaranan hal;

Sığorta məbləği - sığortalanmış risklər üzrə sığortaçının öhdəliyinin qanunvericilik, yaxud müqavilə ilə müəyyənləşdirilmiş məbləğlə ifadə olunan son həddi;

Sığorta tələbi - sığorta hadisəsi baş verdikdə sığortalının və ya faydalanan şəxsin sığortaçaya öz vəzifələrini qanunvericiliyə və sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq icra etməsi barədə müraciəti;

Sığorta ödənişi - sığorta hadisəsi baş verdikdə, qanunvericiliyə, həmçinin sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyası;

Sığorta obyekti - sığortalının qanunazidd olmayan hər hansı əmlak mənafeyi;

Sığorta predmeti - sığorta müqaviləsi üzrə sığortalanan əmlak mənafelərinin aid olduğu əmlak;

Sığorta marağı - Sığorta marağı sığorta hadisəsinin baş verəcəyi təqdirdə sığortalının maliyyə itkisinə məruz qalması ehtimalı ilə şərtlənən və onun sığorta obyekti sığorta etdirmək hüququnun əsaslandığı mənafedir.

Sığorta haqqı - risklərin qəbul edilməsi və ya bölüşdürülməsi müqabilində sığorta qanunvericiliyinə uyğun olaraq, sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan qaydada sığortalının sığortaçaya ödəməli olduğu pul məbləği;

Sığorta riski və ya risk - sığorta obyekti ilə bağlı itkilərin və ya zərərlərin yaranmasına səbəb olan hadisənin baş verməsi və ya halin yaranması ehtimalı, həmçinin bu ehtimala qarşı sığortaçının üzərinə götürdüyü öhdəlik;

Sığorta tarifi - sığorta haqqının hesablanması üçün aktuari hesablamalarına əsasən müəyyən edilən faiz dərəcəsi;

Sığorta müqaviləsi - sığortalının müvafiq sığorta haqqı ödəməsi müqabilində sığorta obyektinin məruz qala biləcəyi risklərlə bağlı itkilərin, dəyən zərərin əvəzinin və ya razılışdırılan pul məbləğinin müəyyən bir hadisənin baş verməsi əsasında ödənilməsinin sığortaçı tərəfindən öhdəlik kimi götürülməsi şərtlərinin təsbit edildiyi razılışma;

Sığorta şəhadətnaməsi - sığorta müqaviləsinin bağlanması faktını təsdiq edən, sığortaçı tərəfindən sığortalıya verilən sənəd;

Sığortanın müddəti – sığorta risklərinin sığortalanmış hesab olunduğu müddət;

Azadolma məbləği – Azadolma məbləği, sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və sığortalının üzərində qalan hissəsidir. Azadolma məbləği hər bir halda sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq müəyyən edilən sığorta ödənişi məbləğinə tətbiq olunur

Əhəmiyyətli hallar – Sığortaçının müqavilədən imtina etmək və ya onun şərtlərinin müəyyənləşdirilməsi qərarına təsir göstərə bilən hallar əhəmiyyətli sayılır;

Sığortanın ərazisi – sığorta predmetinin sığortalanmış hesab olunduğu müəyyən ərazi hüdudları.

1. Sığortanın sınıfı

- 1.1. Sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan aşağıdakı sınıf:
- 1.1.1. kənd təsərrüfatı bitkilərinin korlanması və ya məhv olması nəticəsində sığortalının əmlak mənafelərinə dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi miqdardında sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan kənd təsərrüfatı bitkilərinin sığortası.

2. Sığorta predmeti

- 2.1. Bu Qaydalara əsasən Sığortalının əmlak mənafelərinin aid olduğu kənd təsərrüfatı bitkiləri sığortanın predmeti hesab olunur.

2.1.1. Aşağıdakılardır sığorta predmeti hesab olunur:

- 2.1.1.1. birillik və çoxillik kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsulu, o cümlədən şitillərdə, parniklərdə və istixanalarda olan məhsullar;
- 2.1.1.2. bağların, giləmeyvə sahələrinin, üzümlüklərin və digər çoxillik əkililərin məhsulu;
- 2.1.1.3. çoxillik əkililərin şitilləri

2.1.2. Aşağıdakılardır sığorta predmeti hesab edilmir:

- 2.1.2.1. ot çalımı və otlqların məhsulu;
- 2.1.2.2. bu il məhsul verməyən bu ilki əkinin çoxillik otu;
- 2.1.2.3. meşə, dekorativ əkililər və onların şitillikləri;

2.1.3. Sığorta müqaviləsi yalnız Sığortalı aşağıda adı çəkilən hər hansı bir əkinin bütün məhsulunu sığortaladığı halda bağlanır:

- 2.1.3.1. payızlıq bitkilər, yazılıq bitkilərin payızlıq əkinini və çoxillik əkilmiş otlar;
- 2.1.3.2. bar verən yaşda bağlar, giləmeyvə sahələri, üzümlüklər və digər çoxillik əkililər;
- 2.1.3.3. yazılıq bitkilər: bu bitkilərin təkrar (çəmən) əkinini əsas əkililərlə birlikdə sığortalanmalıdır;
- 2.1.3.4. bu ümumi qaydalara sığorta oluna bilən oradakı bütün şitillər;
- 2.1.3.5. onda olan parnik və istixanaların bütün məhsulları. Bu bitkilərlə əhatə olunmuş bütün sahələr sığotalanmalıdır, çoxillik əkililərə aidiyatda isə – bar verən vəziyyətdə olan əkililərlə əhatə olunmuş bütün sahələr.

2.2. Sığorta obyekti

- 2.2.1. Bu qaydalara əsasən sığorta obyekti, sığorta müqaviləsində göstərilmiş sığorta predmetinə Sığortalının sahibliyi, ondan istifadə etməsi və (vəya) ona sərəncam verməsi ilə bağlı əmlak maraqlarıdır.

3. Sığorta məbləği

- 3.1. Sığorta məbləği sığorta müqaviləsinin bağlanması anı sığortalanan kənd təsərrüfatı bitkilərinin yerleşdiyi yerdə həqiqi dəyərini (sığorta dəyəri) aşmayan məbləğdə müəyyən edilir.
- 3.2. Həqiqi dəyər cari qiymətlərlə (dövlət, müqavilə, xarici ticarət və digər) kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsulunun tam dəyəri kimi müəyyən edilir. Adətən həqiqi dəyər son beş ilin orta məhsulunun dəyərinə bərabər olmalıdır. Son beş il ərzində bitkinin əkinin haqqında məlumatın olmadığı təqdirdə əsas kimi daha az illər üçün məhsul haqqında məlumatlar və ya bu bitki haqqında həmin yerdə digər təsərrüfatlarda olan məlumatlar və ya məhsuldarlığın hesablanmış göstəriciləri götürülür.
- 3.3. Sığorta müqaviləsində (şəhadətnamədə) sığorta məbləği hər bir sığortalanan bitki və ya ümumi məhsul üzrə müəyyən olunur.

4. Sığorta təminatı və istisnalar.

- 4.1. Bu Qaydalara əsasən bağlanmış sığorta müqaviləsi üzrə Sığortacı Sığortalıya aşağıdakı risklər nəticəsində baş vermiş sığorta hadisəsi üzrə sığorta təminatı verir:
- 4.1.1. dolu;
- 4.1.2. yanğın və ya ildirim çaxması;
- 4.1.3. boran, qasırğa, burulğan, tornado və ya qumlu boran;
- 4.1.4. quraqlıq, istiliyin çatışmaması, həddən artıq nəmişlik, yaşılanma, kiflənmə, donma, şaxta və eləcə də bu yerdə xas olmayan yerli hava şəraiti;

- 4.1.5. susuzluq və suvarma mənbələrində suyun azlığı;
- 4.1.6. bitkilərin xəstəliyi və ya onlara ziyanvericilər tərəfindən zərər vurulması;
- 4.1.7. uçan idarəolunan obyektlərin və ya onların hissələrinin yerə düşməsi;
- 4.1.8. zəlzələ, vulkanik fəaliyyət, sürüşmə, uçqun və ya torpaq çökəməsinin səbəb olmadığı daşqın və ya sel;
- 4.1.9. bu bənddə sadalanmış təbii fəlakət nəticəsində baş vermiş zəlzələ, sürüşmə, uçqun, vulkanik fəaliyyət, yeraltı alovun təsiri,
- 4.1.10. vəhşi heyvanlar tərəfindən əkinin zədələnməsi.

4.2. Sığorta təminatı yuxarıda adı çəkilən və yalnız sığorta müqaviləsində (şəhadətnaməsində) göstərilən risklərə aid edilir.

4.3. Tərəflərin razılığı ilə risklərin siyahısına əlavələr edilə bilər. Dəyişikliklər və əlavələr sığorta müqaviləsində (şəhadətnaməsində) öz əksini tapmalıdır.

4.4. İstisnalar

- 4.4.1. Bu cür müharibənin elan olunub olunmamasından asılı olmayaraq, müharibə və ya hər hansı hərbi əməliyyatlar, vətəndaş müharibəsi, müdaxilə və onun nəticələri;
- 4.4.2. üsyən, qiyam, inqilab, hakimiyyətin ələ keçirilməsi;
- 4.4.3. iğtişaşlar, tətil və ya lokaut;
- 4.4.4. Səlahiyyətli orqanların sərəncamı ilə sığorta predmetlərinin müsadirəsi, həbsi, dağıdırılması və ya korlanması;
- 4.4.5. atom və ya nüvə enerjisinin hər hansı bir formada istifadəsi nəticəsində;
- 4.4.6. bu zərərin nə vaxt müəyyən olunmasından asılı olmayaraq sığorta müddəti başlamazdan əvvəl dəyən hər hansı bir zərər;
- 4.4.7. məhsulun oğurlanması;
- 4.4.8. şum, kultivasiya, məhsul yığıımı, suvarma və əkinlərin digər üsullarla emal olunması zamanı bitkilərə dəyən mexaniki zədələr;
- 4.4.9. toxumların səhv səpilməsi, sahələrin və əkinlərin insektisidlərlə, defoliantlarla və ya digər zəhərli kimyəvi maddələrlə işlənməsi və eləcə də həddən artıq gübrələrin verilməsi.

5. Sığorta müqaviləsi

5.1. Sığorta müqaviləsinin bağlanması

5.1.1. Sığorta müqaviləsinin bağlanması üçün Sığortalı Sığortaçının Ərizə formasını doldurur.

5.1.2. Sığorta müqaviləsinin bağlanması faktı sığorta qaydaları əlavə edilməklə, Sığortalıya verilən sığorta şəhadətnaməsi ilə təsdiq edilir.

5.1.3. Sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmamışdır, sığorta müqaviləsi, müqavilədə göstərilən başlama və sona çatma tarixlərində saat 24⁰⁰-da qüvvəyə minir və qüvvədən düşür.

5.1.4. Sığorta yalnız sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən sığorta hadisələrini əhatə edir.

5.1.5. Sığorta müqaviləsi kənd təssərütü mallarının işlənməsinin bir fəsiləne və ya tərəflərin razılığı ilə sığorta müqaviləsində verilən başqa bir müddətə (sığorta müddəti) bağlanır. Sığorta olunmuş bitkilərin bir müddət (fəsil) ərzində təkrar əkinin, Sığortaçı ilə razılışdırılmış hallar istinə olmaqla, sığortalanmir və həmin bitkilərə dəyən zərər sığortaçı tərəfindən ödənilmir.

5.1.6. Sığorta müqaviləsi hüquqi qüvvəyə mindikdən sonra Sığortaçı aşağıdakı kimi məsuliyyət daşıyır:

5.1.6.1. Əkin gündündən başlayaraq – birillik və çoxillik toxum və əkin bitkilərinə aid, o cümlədən, bu bitkilərin payızlıq əkinləri, və eləcə də bu il məhsul verən çoxillik əkilmiş bitkilər;

5.1.6.2. Qışlamaya getmə günü ilə əlaqədar (vegetasiyanın sona çatması) - çoxillik bitkilər, o cümlədən gələn ilin məhsulu üçün əkilmiş çoxillik bitkilər;

5.1.6.3. Qışlamaya getmə günü ilə əlaqədar (vegetasiyanın sona çatması) - çoxillik meyvə-giləmeyvə ilə aidiyatda və bar verən vəziyyətdə olan digər əkililər və belə bar verən vəziyyətə daxil olan əkililər üzrə - bar verən vəziyyətdən əvvəlki il qışlamaya getmə günü ilə əlaqəli (vegetasiyanın sona çatması)

5.1.6.4. Əkin gündündən – tinglər və əkililər ilə əlaqədar.

5.2. Sığorta müqaviləsinin tərəfləri

5.2.1. Sığortaçı.

5.2.1.1. Sığortaçı - bu Qaydalara əsasən sığortaçı dedikdə "Paşa Sığorta" ASC başa düşülür.

5.2.2. Sığortalı

5.2.2.1. Bu Qaydalara əsasən Sığortalı sıgorta predmetinə münasibətdə emlak maraqları olan hər hansı bir fiziki və ya hüquqi şəxs hesab olunur.

5.2.2.2. Bu Qaydalar daxilində Sığortalının hərəkətlərinə onun işçilərinin, rəsmi şəxslərinin, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, «Sığorta fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununa, sıgorta müqaviləsinə, vəkalətnaməyə (etibarnaməyə) və ya vəzifə öhdəliklərinə əsasən Sığortalı adından çıxış etmək səlahiyyəti olan digər nümayəndələrinin hərəkətləri də aid edilir.

5.2.3. Faydalanan şəxs

5.2.3.1. Sığorta müqaviləsi sıgorta predmetinin qorunmasında maraqlı olan hər hansı başqa şəxsin – Faydalanan şəxsin xeyrinə də bağlanı bilər.

5.2.3.2. Faydalanan şəxsin adı sıgorta müqaviləsində göstəriləməlidir.

5.2.3.3. Sığorta müqaviləsinin Faydalanan şəxsin xeyrinə bağlanması Sığortalını müqaviləyə əsasən vəzifə və öhdəliklərindən azad etmir.

5.2.3.4. Bu Qaydalar və sıgorta müqaviləsi ilə Sığortalıya aid edilən bütün müddəalar sıgortadan faydalanañmaq niyyatində olan Faydalanan şəxsə də eyni həcmədə aid edilir.

6. Sığorta haqqı

6.1. Sığorta haqqı sıgorta tariflərinə əsasən hesablanır.

6.2. Sığorta haqqı bir dəfəyə ödənilir və ya tərəflərin razılığına əsasən hissə-hissə ödənilə bilər.

6.3. Sığorta haqqının ödəniləcəyi gün, pul vəsaitinin Sığortaçının bank hesabına və ya kassasına daxil olduğu günlən hesab olunur.

6.4. Müqavilədə başqa cür nəzərdə tutulmamışdır, sıgorta müqaviləsi sıgorta haqqının ilk hissəsinin və ya tam ödəniləcəyi gün saat 24:00-da, lakin şəhadətnamədə göstərilmiş sıgorta müddətinin başlanma tarixindən tez olamayaraq qüvvəyə minir.

6.5. Sığorta haqqı və ya onun növbəti hissəsi sıgorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş müddətədək ödənilmədikdə və ya sıgorta müqaviləsində nəzərdə tutulduğundan daha az məbləğdə ödəniləcək:

6.5.1. Bu halda sıgortaçı onun ödənilməsi üçün bu qaydaların 6.5.2.-ci maddəsinin tələbini nəzərə alaraq, yazılı surətdə 15 (on beş) günədək əlavə müddət müəyyən edə bilər.

6.5.2. Hər bir halda sıgorta haqqı və ya onun razılışdırılmış ilk hissəsi sıgorta müqaviləsi bağlandığı gündən 1 (bir) aydan gec olmayaraq ödənilməlidir.

6.6. Sığortalı sıgorta haqqını və ya onun növbəti hissəsini sıgorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş müddətə ödəmədikdə, Sığortaçı sıgorta müqaviləsinə xitam verə bilər və ya birtərəfi qaydada müqavilənin icrasından imtina edə bilər.

7. Sığortanın ərazisi

7.1. Bu sıgorta, sıgorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmamışdır, Azərbaycan Respublikasının ərazisində qüvvədədir.

7.2. Əgər sıgorta müqaviləsində sıgortanın ərazisi göstərilmişdirse, yalnız həmin ərazidə baş verən sıgorta hadisələrinə sıgorta təminatı verilir.

8. Azadolma məbləği

8.1. Sığorta müqaviləsində şərtlə və ya şərtsiz azadolma məbləği, Sığortalı ilə Sığortaçı arasındakı razılığa əsasən, müəyyən oluna bilər.

8.2. Sığorta təminatı üzrə azadolma məbləği hər bir sıgorta riski və hər bir sıgorta hadisəsi üzrə tətbiq olunur.

8.3. Şərtlə azadolma məbləğinin nəzərdə tutulması halında, sıgorta hadisəsi nəticəsində dəyən zərərin həcmi həmin məbləğdən çox olduqda, zərər məbləğindən azadolma məbləği çıxılmır.

8.4. Şərtsiz azadolma məbləği nəzərdə tutulduqda, həmin məbləğ hər bir halda zərər məbləğindən çıxılır.

9. Sığorta müqaviləsinə əlavə və dəyişikliklərin edilməsi

9.1. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində sıgortalı və sıgortaçı, faydagötürən yazlı razılığı ilə müqavilənin müəyyən şərtlərinin dəyişdirilməsi, həmçinin ona müəyyən əlavələr edilməsi barədə razılığa gələ bilərlər.

10. Sığorta müqaviləsinə xitam verilməsi

10.1. Sığorta müqaviləsinə aşağıdakı hallarda xitam verilir:

- 10.1.1. Müqavilənin müddəti bitdiğdə, lakin məhsulun yiğilma anından gec olmayıaraq, yəni məhz o gün ki:
 - 10.1.1.1. taxıl döyümü ilə əlaqəli olan dənli, dənli-paxxlalı və digər bitkilər döyülmüş və tayaya yigilmişdir;
 - 10.1.1.2. yalnız lif və ya lub almaq üçün yetişdirilən lifli bitkilər (çətənə, kənaf və s.) - yaşıl təzə yigilmiş vəziyyətdə işlənmişdir və ya təhvil verilmə yerinə və ya ilkin emal yerinə çıxarılmışdır;
 - 10.1.1.3. tütül və ya maxorka yiğimi – tarladan çıxarılmış və ilkin emaldan sonra kisələrə qablaşdırılmışdır;
 - 10.1.1.4. tərəvəz və bağ bitkilərinin məhsulu, giləmeyvələr, üzümlüklər, çay sahələri, dəfnə ağası, mayaotu, kaqanın qızılıqlı, lavanda, kartof, şəkər çuğunduru, köklü yem bitkiləri, pambıq – saxlama, emal, satış və ya nəqliyyat şirkətlərinə təhvil verilmək üçün aparılmış, köklü bitkilərin tarlada saxlanıldıqda- dərələrə, çalalarə, səngərlərə yigilmişdir;
 - 10.1.1.5. biçilən otların quru otu – tarladan çıxarılib və tayalanıb;
 - 10.1.1.6. silos bitkilərinin yaşıl məhsulu– silos çalalarına, güllərə və səngərlərə qoyulmuşdur.
- 10.1.2. Müqavilənin müddəti bitdiğdə;
- 10.1.3. Sığortaçı müqavilə üzrə Sığortalı qarşısında öhdəliklərini tam həcmidə icra etdiğdə;
- 10.1.4. Sığortalı sığorta haqqlarını müqavilə ilə müəyyən olunmuş müddətə ödəmədikdə;
- 10.1.5. Sığortaçı, Azərbaycan Respublikasının qanunvericilik aktları əsasında ləğv edildikdə;
- 10.1.6. Sığorta müqaviləsinin etibarsız hesab olunması haqqında məhkəmə tərəfindən qərar qəbul edildikdə;
- 10.1.7. Sığorta marağı artıq mövcud olmadıqda;
- 10.1.8. Sığorta predmeti artıq mövcud olmadıqda.
- 10.1.9. Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulan digər hallarda.
- 10.1.10. Sığorta müqaviləsinə Sığortalının və ya Sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verilə bilər. Bu barədə tərəflər bir-birini, qanunla müəyyən edilən hallar istisna olmaqla, azı 30 (otuz) gün əvvəl yazılı surətdə xəbərdar etməlidirlər.

11. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermənin nəticələri

11.1. Sığorta müqaviləsinə sığortalının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını ona qaytarır; əgər bu tələb sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçı sığorta haqlarını bütünlükə sığortalıya qaytarır.

11.2. Sığorta müqaviləsinə sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə o, sığorta haqlarını bütünlükə sığortalıya qaytarır; əgər bu tələb sığortalının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərcləri çıxılmaqla, müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını qaytarır.

11.3. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqına bərabər və ya ondan çox miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsa, sığorta haqqı sığortalıya qaytarılmır.

11.4. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqından az miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsa, həmin sığorta haqqı məbləği ilə sığorta ödənişi məbləği arasındaki fərq miqdardında sığorta haqqının sığortalıya qaytarılması müvafiq olaraq bu maddənin 11.1-ci və 11.2-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

11.5. Sığorta müqaviləsi məhkəmə qərarı əsasında (sığortalı məhkəmənin qərarı ilə fəaliyyət qabiliyyəti olmayan hesab edilmişdirsa, yaxud onun fəaliyyət qabiliyyəti məhkəmənin qərarı ilə məhdudlaşdırılmışdır) xitam verilmiş hesab edildikdə, sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını, bu maddənin 11.3-cü və 11.4-cü bəndlərinin tələbləri nəzəre alınmaqla, sığortalının qanuni nümayəndəsinə qaytarır.

12. Tərəflərin hüquq və vəzifələri:

12.1. Sığortalı:

- 12.1.1. sığorta haqqını vaxtında ödəməli;
- 12.1.2. sığortalanmış predmetə dair qüvvədə olan digər sığorta müqaviləleri barədə sığortaçıya məlumat verməli;

- 12.1.3. sigorta hadisəsi baş verdikdə, bu barədə Qaydaların 15.1-ci bəndində müəyyən edilmiş müddətdə sigortaçını xəbərdar etməli;
- 12.1.4. ziyanın qarşısının alınması və azaldılması üçün tədbirlər görməli;
- 12.1.5. sigorta riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilən risklər barədə sorğu forması sigorta müqaviləsi bağlandığı zaman Sığortaçı tərəfindən Sığortalıya təqdim olunur. Sığortalı öz növbəsində sorğu formasındaki sualları dürüst və düzgün şəkildə cavablandırımlı və sigorta müqaviləsi qüvvədə olan müddətdə riskin dərəcəsi dəyişilərsə bu barədə sigortaçuya məlumat verməli;
- 12.1.6. mövcud qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hüquq və vəzifələr.

12.2. Sığortaçı:

- 12.2.1. sigortalıni sigorta qaydaları ilə tanış etməli;
- 12.2.2. sigorta ödənişini bu Qaydaların 18.1-ci bəndində müəyyən edilmiş müddətdə verməli;
- 12.2.3. sigortalı və onun əmlak vəziyyəti barədə məlumatı, o cümlədən kommersiya sırrı olan məlumatı yaymamalıdır;
- 12.2.4. sigortalanan predmetə baxış keçirmək, fiziki xüsusiyyətlərini müxtəlif vasitələrlə təyin etməklə, lazımlı gəldikdə isə onun həqiqi dəyərini müəyyən etmək məqsədi ilə sigorta qanunvericiliyinin tələblərini nəzərə almaqla müstəqil ekspert təyin etmək;
- 12.2.5. mövcud qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hüquq və vəzifələr.
- 12.3. sigorta riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilən risklər barədə sorğu forması sigorta müqaviləsi bağlandığı zaman Sığortalıya təqdim etməli. Əhəmiyyətli hal haqqında ərizə formasında yanlış məlumatlar olduğu sonradan aşkarlanarsa, Sığortaçı müqaviləyə xitam verə bilər.

13. Sığorta riskindəki dəyişikliklər

- 13.1. Sığorta riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilən risklər barədə sorğu forması sigorta müqaviləsi bağlandığı zaman Sığortaçı tərəfindən Sığortalıya təqdim olunur. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində, Sığortalı, sigorta müqaviləsi bağlanan zaman Sığortaçuya bildirdiyi əhəmiyyətli halların dəyişilməsi, həmçinin sigorta riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilən və ona məlum olan bütün digər hallar barədə Sığortaçuya dərhal məlumat verməlidir.
- 13.2. Sığortaçı sigorta riskinin artmasına təsir edən hallar barədə məlumatı əldə etdikdən sonra aşağıda göstərilən hərəkətləri etmək hüququna malikdir:
 - 13.2.1. sigorta müqaviləsinin şərtlərini və müddəalarını dəyişmək,
 - 13.2.2. əlavə sigorta haqqının ödənilməsini tələb etmək və ya
 - 13.2.3. belə dəyişikliklərin baş verdiyi tarixdən sigorta müqaviləsini ləğv etmək.

14. Təhlükəsizlik normalarının pozulması

- 14.1. Əgər Sığortalı qanunvericiliklə və digər normativ aktlarla müəyyən olunmuş yanğına qarşı təhlükəsizlik qayda və normalarını, işlərin təhlükəsiz aparılmasını, bu yerdə qəbul edilmiş aqrotexniki qaydaları və ya analoji normaları pozursa və əgər bu pozuntular Sığortalının xəbəri olduğu halda baş verirsə, belə hallar risk dərəcəsinin artmasına səbəb olan hallar kimi başa düşülür.
- 14.2. Bunların baş verməsinin birbaşa səbəbi təhlükəsizlik normalarının pozulması olduqda, Sığortaçı sigorta hadisələri üzrə ödəniş verməkdən imtina edə bilər. Sığorta ödənişi yalnız o halda verilir ki, bu normaların pozulması sigorta hadisəsinin baş verməsi səbəbi ilə bağlı olmasın

15. Sığorta hadisəsi baş verdikdə sigortalının vəzifələri və sigortaçı tərəfindən nəzarət

- 15.1. Sığorta hadisəsinin baş verməsini Sığortalı dərhal sonra və ya mümkün olan ən qısa müddət ərzində sigortaçuya və ya onun nümayəndəsinə yazılı qaydada bildirir.
- 15.2. Sığorta ilə əhatə olunmasından asılı olmayaraq, Sığortalı artıq baş vermiş istənilən zərər, xəsarət və yaranmış məsuliyyətin azaldılması və gələcəkdə baş verə biləcək belə halların qarşısının alınması məqsədi ilə bütün ağlabatan və zəruri tədbirləri görməyə borcludur.
- 15.3. Sığortalının belə tədbirləri həyata keçirməməsi ilə əlaqədar birbaşa və ya dolayı nəticəsi olaraq baş vermiş istənilən zərər, xəsarət və yaranmış məsuliyyətə münasibətdə sigorta təminatı verilmir.
- 15.4. Belə tədbirlərin görülməsi zamanı Sığortalı Sığortaçıdan aldığı bütün təlimatlara əməl etməlidir.
- 15.5. Zərərlərin qarşısını almaq və ya həcmi azaltmaq üçün Sığortalı mümkün tədbirləri görmədikdə belə tədbirlərin görülməməsi nəticəsində zərər məbləğində baş verən artım Sığortaçı tərəfindən ödənilməyə bilər.
- 15.6. Sığortaçı sigorta hadisəsi və onun nəticələri ilə əlaqədar Sığortalının bütün hərəkətləri üzərində nəzarət etməli və sigorta ödənişinin həyata keçirilməsinə təsir edə bilən bütün məsələlər haqqında qərar qəbul etmək imkanına malik olmalıdır.

15.7. Sığortalı Sığortaçının tələbi ilə ona imkan dairəsində kömək etməlidir. Sığorta hadisəsi ilə bağlı bütün rəsmi və qeyri-rəsmi təhqiqlarda Sığortaçı öz hesabına Sığortalının maraqlarını təmsil və müdafiə etmək hüququna malikdir. Sığortalı Sığortaçının ilkin razılığı olmadan onun məsuliyyətinin tanınmasına yönəlmış hər hansı bir hərakət edə, saziş bağlaya və ya vəd verə bilməz.

16. Sığorta hadisəsinin sübut edilməsi

16.1. Sığorta hadisəsi faktının mövcudluğunu və onun səbəb olduğu zərərin məbləğini sübut etmək vəzifəsi Sığortalının üzərinə düşür və Sığortalı qanunvericilik və formalasmış təcrübə ilə tələb olunan sənədlər də daxil olmaqla Sığortaçını bütün zəruri sənədlərlə təmin etməlidir.

16.2. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlər aşağıdakılardır:

16.2.1. Sığortalının və ya faydalanan şəxsin sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş müddətə sığortaçıya ünvanlaşığı sığorta tələbi (ərizə, müraciət);

16.2.2. Sığorta hadisəsi hesab edilə bilən hadisə ilə bağlı qanunvericiliyə uyğun olaraq, hər hansı dövlət orqanına məlumat verilməlidirsə, həmin orqanın hadisə barədə təqdim etdiyi müvafiq sənəd;

16.2.3. dəymis zərərin həcmimin müəyyənləşdirilməsi üçün lazım olan sənədlər;

16.2.4. sığorta hadisəsinin baş vermesini təsdiq edən digər zəruri sənədlər.

16.3. Müqavilədə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, bu minimal zəruri olan sənədlərin toplusudur. Sığortaçı zərurət yarandıqda sığortalıdan sığorta hadisəsinin baş vermesi səbəblərini və faktını, həmçinin dəyən zərərin həcmimin müəyyən edilməsi üçün zəruri olan digər sənədlərin təqdim edilməsini tələb etməyə haqlıdır.

17. Zərərin qiymətləndirilməsi

17.1. Sığorta hadisəsi nəticəsində dəymis zərərin miqdarını sığortalının və ya faydalanan şəxsin, yaxud onların nümayəndəsinin təqdim etdiyi sığorta tələbi əsasında sığortaçı müəyyən edir.

17.2. Sığorta hadisəsi nəticəsində dəyən zərərin sığortaçı tərəfindən qiymətləndirilməsi, habelə miqdarı barədə tərəflər arasında razılıq əldə edilmədikdə, zərərin miqdarının qiymətləndirilməsi sığorta qanunvericiliyinin tələbləri nəzərə alınmaqla, təyin olunan müstəqil ekspert tərəfindən aparılır.

17.3. Sığorta hadisəsinin araşdırılması və zərərin qiymətləndirilməsi üçün təyin olunan müstəqil ekspertlər və sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən şəxslər bununla bağlı sığortaçının malik olduğu bütün hüquqlardan istifadə edə bilərlər.

18. Sığorta ödənişi

18.1. Sığortaçı bu Qaydaların 16.2-ci maddəsində qeyd olunan sənədlərin sonuncusunu aldıqdan sonra (sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmamışdır) 15 (on beş) iş günü müddətində sığorta ödənişini həyata keçirir və ya yazılı şəkildə əsaslandırmaqla ödənişdən imtina edir.

18.2. Sığorta ödənişi məhsulun qalığının satışından alınmış gəlir və sığorta məbləği arasında olan faktiki fərq kimi müəyyən olunaraq ödənilir. Sığorta ödənişinin son hissəsi sığortalanmış məhsulun yiğiminin başa çatmasından sonra ödənilir.

18.3. Lakin Sığortalı məhv olmuş bitkilərin yenidən əkilməsi üçün və ya ziyanın qarşısını almaq və ya onu azaltmaq üçün tədbirlər görmək məqsədilə ödənişin avans şəkildə ödənilməsini tələb edə bilər.

18.4. Sığortalı sığortalanmış kənd təsərrüfatı bitkilərinin və ya yan məhsulların sığorta hadisəsindən sonra qalan qalığından imtina etməməlidir.

18.5. Əgər Sığortalı və ya Faydagötürən ziyanın ödənilməsini üçüncü şəxslərdən almışdırsa, Sığortaçı sığorta müqaviləsi ilə nəzərdə tutulmuş ödəniş məbləği ilə üçüncü şəxslərdən alınmış məbləğ arasında olan fərqi ödəyir. Sığortalı dərhal Sığortaçını bu məbləğin alınması barədə məlumatlandırmalıdır.

19. Sığorta ödənişindən sığorta haqqının tutulması

19.1. Sığorta ödənişinin ödənilməsi zamanı sığortaçı sığorta ödənişi məbləğindən sığortalının ona ödəməli olduğu, vaxtı çatmış və ya gecikdirilmiş sığorta haqqı məbləğini tutmaq hüququna malikdir.

20. Sığorta məbləğinin sığorta ödənişinə uyğun olaraq azalması

20.1. Sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği həmin müqavilə üzrə verilmiş sığorta ödənişi həcmində azalmış hesab olunur. Sığorta qanunvericiliyində başqa hal nəzərdə tutulmamışdır, bu zaman sığorta müqaviləsinə sığorta məbləğinin azalması ilə bağlı dəyişiklik etmək vacib deyil.

21. Sığorta ödənişinin verilməsindən imtinanın əsasları

21.1. Sığortaçı sığorta ödənişinin verilməsindən aşağıdakı hallarda imtina edir:

21.1.1. sığorta hadisəsi barəsində məlumatın sığortaçıya vaxtında verilməməsi nəticəsində sığortaçının hadisənin səbəblərini və (və ya) dəyən zərərin həcmini müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması ilə əlaqədar olaraq onun mənafələri əhəmiyyətli dərəcədə pozulduqda,

21.1.2. sığortalının sığortaçıya qəsdən yanlış məlumat verməsi nəticəsində sığortaçının sığorta riskini qiymətləndirmək, həmçinin sığorta hadisəsinin səbəblərini və (və ya) dəyən zərərin həcmini müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması;

21.1.3. baş vermiş hadisənin qanunvericiliyə və ya sığorta müqaviləsinə görə sığorta hadisəsi hesab edilməməsi;

21.1.4. sığortalı, və ya faydalanan şəxsin zərərin əvəzini tam olaraq zərər dəyməsində təqsirli olan şəxsən alması; zərərvuran zərərin əvəzini qismən ödəmiş olduqda sığorta ödənişindən ödənilmiş məbləğ həcmində imtina edilir

21.1.5. sığorta hadisəsinin sığorta haqqı və ya onun hər hansı bir hissəsinin qanunvericilikdə və ya müqavilədə nəzərdə tutulmuş ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan 15 (on beş) gün sonra, bu qaydaların 6.5.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halda isə sığortaçının müəyyən etdiyi müddətin başa çatmasından 3 (üç) gün sonra baş vermesi halında sığorta haqqı və ya onun müvafiq hissəsi ödənilməmiş olduqda;

21.1.6. müqavilə və ya qanunla hərbi risklərin sığortalanması nəzərdə tutulmadıqda, hadisənin baş vermesinin hərbi əməliyyatlar və ya hərbi xarakterli tədbirlər hesab edilən halların nəticəsi olması;

21.1.7. Mövcud qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hallarda.

22. Subroqasiya hüququ

22.1. Subroqasiya hüququ sığorta ödənişi almış şəxsin ona dəymiş zərərə görə məsuliyyət daşıyan üçüncü şəxsə qarşı malik olduğu hüquqlardan və vasitələrdən həmin ödənişi vermiş sığortaçının istifadə etmək hüququndur.

22.2. Faydalanan şəxsin zərərvuran şəxsə qarşı zərərin əvəzini ödəmək tələbi (iddiası) ilə bağlı hüquq əmlak sığortası üzrə sığorta ödənişini vermiş sığortaçıya subroqasiya qaydasında onun verdiyi sığorta ödənişi məbləğində keçir.

22.3. Faydalanan şəxs sığorta ödənişini aldıqda, subroqasiya hüququnun həyata keçirilməsi üçün özündə olan bütün lazımi sənədlərlə sığortaçını təmin etməlidir.

22.4. Faydalanan şəxs zərərvuran şəxsə qarşı iddiadan və ya tələbi təmin edən hüquqlardan, yaxud lazımi sənədləri sığortaçıya verməkdən imtina etdikdə, sığortaçı sığorta ödənişi verməkdən zərərvuran şəxsən subroqasiya qaydasında ala biləcəyi məbləğ həcmində azad edilir.

22.5. Sığortaçı subroqasiya hüququndan zərərvuran şəxsin özünə və (və ya) müvafiq sığorta hadisəsi ilə bağlı risklər üzrə həmin şəxsin məsuliyyətini sığortalamış sığortaçıya, həmçinin qanunvericiliyə əsasən, dəyən zərərə görə sığortalı və ya faydalanan şəxs qarşısında maddi məsuliyyət daşıya bilən digər şəxsə qarşı istifadə edə bilar.

23. Tərəflərin məsuliyyəti

23.1. Bu Qaydaların şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə yə ya lazımi qaydada yerinə yetirilməməsinə görə tərəflər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

24. İş sirlərinin gizli saxlanması

24.1. Sığortaçı, Sığortalıya aid öyrəndiyi və ya iş prosesində öyrənəcəyi iş sirlərini gizli saxlamadığı halda Sığortalıya dəyən maddi və ya mənəvi zərərə görə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada məsuliyyət daşıyır

25. Mübahisələrin həlli qaydası

25.1. Bu Qaydalara əsasən bağlanmış siğorta müqaviləsindən irəli gələn bütün mübahisələr ilkin olaraq danışqlar yolu ilə pretenziya qaydasında, tərəflər arasında razılığa gəlinmədiyi təqdirdə isə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq olaraq məhkəmələr vasitəsilə həll edilir.

26. Xüsusi şərtlər

26.1. Siğorta müqaviləsində bu Qaydalara və qüvvədə olan qanunvericiliyə zidd olmayan xüsusi şərtlər müəyyən oluna bilər. Siğortalı tərəfindən bu xüsusi şərtlərin yerinə yetirilməməsi Siğortaçının ödəniş verməkdən imtina etməsi üçün əsasdır.

“Paşa Sığorta” ASC

Kənd təsərüfatı bitkiləri məhsullarının sığortası üzrə tarif dərəcələrinin əsaslandırılması

Tarif dərəcələri əsaslandırıllarkən əvvəlcə netto-dərəcələr hesablanır. Netto-dərəcələrin hesablanmasında aşağıdakı məlumatlardan istifadə edilir:

- 1)Sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı(q) - 0,002;
- 2)Bir sığorta müqaviləsi üzrə orta sığorta məbləği(So) – 80 000 manat;
- 3)Bir sığorta hadisəsi üzrə orta sığorta ödənişi($Sö$) – 9 000 manat;
- 4)Bağlanılacaq sığorta müqavilələrinin sayı(n) - 30.

T_n , T_θ və T_r ilə müvafiq olaraq netto-dərəcəni, onun əsas hissəsini və risq üstəliyini işaret edək. Netto-dərəcənin əsas hissəsi 100 manat sığorta məbləginə uyğun olaraq aşağıdakı düsturla hesablanır:

$$T_\theta = 100qSö/So = 100 \cdot 0,002 \cdot 9 000 / 80 000 = 0,023 \text{ manat.}$$

Risq üstəliyini hesablamaq üçün təminat ehtimalını 0,95 götürək. Bu halda həmin ehtimala uyğun əmsal $a=1,645$ olur. Risq üstəliyi aşağıdakı düsturla hesablanır:

$$T_r = 1,2T_\theta \cdot a \cdot ((1-q)/(nq))^{1/2} = 0,023 \cdot 1,2 \cdot 1,645 \cdot ((1-0,002)/(30 \cdot 0,002))^{1/2} = 0,18 \text{ manat.}$$

$$T_n = T_\theta + T_r = 0,023 + 0,18 = 0,2 \text{ manat.}$$

Tarif dərəcəsinin strukturu:netto-dərəcə-50%, yüklenmə-50%. O cümlədən işlərin aparılması xərcləri-44%, məcburi ödəmələr-0.3%, tarif mənfəəti -5.7%.

Brutto-dərəcəni T_b ilə işaret edək. Onda brutto-dərəcənin hesablanması düsturuna əsasən

$$T_b = T_n / (1-f) = 0,2 / (1-0,5) = 0,4 \text{ manat.}$$

Sığortanın şərtlərindən asılı olaraq tarif dərəcələri aşağıdakı həcmərdə müəyyən edilir:

- 1) kartof, tərəvəz, bostan bitkiləri – 1%-10%
- 2) texniki bitkilər – 0,5%-8%
- 3) payızlıq və yazılıq dənlilər - 2%-9%
- 4) çoxillik əkmə məhsulu – 2,5% - 9%